

BİR YALNIZLIĞIN RESMİNİ TARÇINLA YAPAN ŞAİR HALİM YAZICI İLE SÖYLEŞTİK / MUSTAFA ERGİN KILIÇ

"sen yokken olup bitti bütün bunlar/ tarçın resmini yapıyordu yalnızlığın" Sözcüğü nasıl kullanması gerektiğini bilen, fazla sözcükten sakınan bir şairle karşı karşıyayız. Yalın bir dil. Dize tasarrufunu seviyorsunuz. Şiiri kurarken aslında daha dökümlü şiirler yazıp, üzerinde çalışmaya başladıkça, dizeleri yapıp bozdukça elde kalan malzeme azalıyor damı şiirlerinin kısalıyor yoksa zaten sözcüğü tam da geldiğine oturmak için mi oturursunuz masa başına?

- Yaşadıkça elde kalan malzeme azalıyor sanırım. Dünya azalıyor, kaynaklarımız, soluduğumuz hava, doğa, aşk, ırmaklar, penguenler, güzel olan ne varsa azalıyor. İnsan, iyilik, güzellik, sevgi, samimiyet, açıklık, içtenlik dirhem dirhem azalıyor.

Onlar azaldıkça, biz çoğalıyor muyuz? Hayır, bizler de bu çılgın, vahşi kapitalizmin getirdiği, depreme uğrattığı, sarstığı, yıktığı ne varsa, hepsinden nasibimizi alıyoruz bu dünyada yaşayanlar olarak. Bizler de irili ufaklı azalıyoruz.

Elbette üretilenler, ürettiklerimiz de kendi içinde damıtılıyor. Bu damıtma, bende planlı, programlı, önceden hesaplanmış, masa başı çalışması yapılan bir düzenleme olarak hayat bulmuyor, bulamaz da. Yoksa, böyle olsaydı, dizelerime, şiirimin kum saati yan yatarı. Kalp atışları dururdu şiirimin.

Sanırım bir de hayat kısalıyor artık bizim kuşak için. Farkında olmadan dizeler de mi kısalıyor ne. Biraz da ben çayı daha çok demli seviyorum. Hayat, demlenmiş bir-iki enerji, bir-iki dizeye koynuna alıyorsa, iyi ısınırlar, iyi ısıtırlar birbirlerini.

Yukarı da söylediğim gibi. Yontuyu seviyorsunuz. Ama şiirde biçimi de çok önemsiyorsunuz. Diğer kitaplarınızda da olduğu gibi genelde 2+2+2+2+2+2 gibi çoğalan ya da azalan ikiz dizelerle şiir kurmayı seviyorsunuz. Aşık hava Sineması kitabınızda da yaygındı bu. Nedir sebebi?

- Hayatın hep yedeği olmalı diye düşünürüm. Ömrün ve yarının yedeği. Dizelerin 2+2'li halleri birbirini takip eden hayatın yedek halleri gibi belki de. Tüm bu halleri hayatın kurgunun dışında elbette. Bundan ne çok rahatsızım, ne de çok memnunum. Şiir kendi içinde, dinamikleriyle müziğini, rengini nehrinin, kendi serüveniyle akışkanlığını oluşturabiliyorsa, dil, ağzın içinde dönerken oraya buraya gelişigüzel çarpmıyorsa, ırmağını oluşturabiliyorsa nefes, nasıl isterse öyle dizelensinler dizeleri oluştururken sözcükler de.

Şair, biraz da yalnızlığa gebe bir şiir değil midir? Şairlerin de zaman zaman yan yana gelmesi gibi, dizelerin de zaman zaman ikişerli, üçerli olarak yan yana gelmeleri de kaçınılmaz oluyor. Bütün bunların yanı sıra, önemli olan şiirin, kendini meydana getiren tüm gerçeklerin üstünde yeniden kendini yaratabilmesidir.

Şiirde biçim anlamı daraltmaz mı?

- Şiirde biçim anlamı, anlam da biçimi, eğer çırılçıplak bırakırsanız, elbette birbirlerini ve kendilerini daraltırlar. Dar alanlarda kısa imge paslaşmaları yaratırlar. Şiiri ve onun ömrünü belirleyen ise şekli değildir şüphesiz. Ama elinize alıp baktığınızda şiiri, onun bir görsel durumu, resmi, rengi olduğunu da yadsıyamayız. Bizim işimiz biçimi, şekli, görseli ana merkeze oturtmak değil, tersine, şiirin ruhunu, enerjisini şiirin fotoğrafı ile birlikte dünyaya salıvermek özgürce. Bir mozaığın minik parçalarını birbirini ezmeden bir bütün halinde yaşamak.

Şimdi herkes merak ediyordur. Halim Yazıcı'nın Kanguru Yayınları'ndan Ocak 2011'de çıkan Küçük Taşlar İklimi kitabı üzerine konuşuyoruz. 2 Nisan 2011 Ankara Kurgu Kültür Merkezi'nde bir söyleşisi vardı. Söyleşide de şairin insanlık yönüne çok vurgu yaptınız. Edebiyat

dünyasında azalan insan şair konusunda ben de hem fikirim sizinle. Neler söylemek istersiniz?

- Yüzlerce şey söylemek isterim. Ama kısaca elbette değinmekte yarar var. Ben, şiir insan, insanın şiir yüzünü çok önemserim. Günümüzde vahşi kapitalizm, hırçın ve saldırgan yüzünü yaşamın tüm formlarıyla birlikte olabildiği yoğunluğuyla damarlarımızın en ince ayrıntılarına kadar ruhumuza işlemiş durumda. Şiir ve şairler de bundan nasibini alıyor ister istemez ne yazık ki. Birbirlerini seven, birbirlerine saygı gösteren, birbirlerine yol açan, birbirlerine hoşgörülle bakan sanatçı, şair ve insan sayısı hızla azalıyor. Bence bu niteliksel azalma, ne yazık ki, sanatımıza, şiirimize de yansıyor. Şiirine nokta koyduğunda, kendisini sevindiren bir "şey" olduğunda paylaşacak kimseyi neredeyse bulamıyor günümüzde artık şair. Bir dar odada, bellek odasında, yalnızlığı ve "ben" yoğun duygusunda çoğunlukla tek başınlığıyla birlikte yaşamakta.

Bir de insan olarak gerçekten Türk şiirinde ender rastlanacak bir beyefendiliğiniz var. Şiirin beyefendisi diyorum ben size her yerde. Naifliğinizi, sakinliğinizi, tutumlarınızı hep taktir ettim. İnsanın azaldığı yerde sizce şiir çoğalabilir mi?

- Beni gerçekten utandırılıyorsunuz. Hırslarından ve egosundan arınmış bir yaşam biçimi temelinde paylaşarak çoğalan ve insan sevgisini odak alan bir anlayışa dayalı hayat biçimi benimkisi. Ne mutlu bana ki, eğer böyle algılanıyorsam.

İnsanın veya şiirin azaldığı yerde şiirin veya insanın durumu nedir, nasıldır diye sorarsak kendimize, insanın en tehlikeli durumu, içindeki insanı azaltması halidir diye yanıt vermek gelir içimden. İçimizdeki insanı eğer azaltırsak, azar azar ruhumuzu, aşkımızı, sevgimizi, kalemimizi, bizi kuşatan doğayı, kötülere karşı duruşumuzu, şiirimizi, kısacası hayata karşı varoluş nedenlerimizi de azaltmış oluruz.

İnsanın azaldığı noktada şiir nefes alması imkânsızdır. İçini doldurduğumuz "insan"ın içi birden boşaltılan bir çuval olduğunun farkına varırız, azalmayla birlikte.

Şiiri yaşamamız, şiiri çoğaltabilmemiz, içimizde yaşadığımız, yaşattığımız insanın, çocuğun yaşamıyla, çoğalmasıyla doğru orantılıdır.

"unutma söğütlerin/ memelerinde büyür dünya" Yeniden kitaba dönersek. Doğa imgesi baş tacınız. Şiirinizi doğa metaforları yönlendiriyor. Doğaya neden bu kadar yaslanıyorsunuz? "beni arayacaksınız/gölgesinde sardunyalardan/ balıkların karnında. Hamile balıkların"

- Nereden bulup çıkarıyorsunuz, böyle can alıcı, şiirin kalbinin atışını ateşleyici, yakalayıcı ipuçlarını, güzel analiz. Ben de sorularınız karşısında yeniden keşfediyorum öğrenmeye çalıştığım şiirimi, teşekkür ederim.

Evet, doğal olan ne varsa, samimidir, içtendir, yalandan uzaktır, kötülere, kötülöklere tuzaktır. Belki de bu yüzden, zaman zaman veya çoğu kez alıp başımı dağlara, denizlere, kedilere, sardunyalara, balıklara kaçak yaparım farkında olmadan. Şiirin hesabı kitabı yoktur bu yüzden. Hesapsız, kitapsızdır şiir denen dengeler dengesi. Çünkü doğa, en doğal olandır. Bir çocuğun kalbini, içtenliğini, yeri geldiğinde hırçınlığını taşımaktadır, doğa denilen, hayat deilen güzel narin gelin. Onu bazen bir hamile balığın karnında, bazen de sardunyalardan dudağının ucunda yaşarsınız. Nerede yaşamak istesenez orada yani.

"karışıyor tenine sabahçı kedilerin, "tenimde acısı yağmurun sesiyle", "yukarı sarkan/ bıyıklarını kedilerin", "günaydın derim size/ ah eskiyen// yoksul kedilerimize", "usul kediler geçti/ gökyüzünden", "gün iniyor perçemine/ kedilerin", "kadınların kirpiklerinin/ neden bu kadar// ırmaklarına benzediğini kedilerin", "gördüğüne inanamazsın küçük kedicik" Küçük Taşlar İklimi'nden dikkat çeken bir diğer konu da "kedi" kelimesinin çok benimsenmesi ve önemsenmesi. Kedinin her çeşir nitelemesinin ve imgesel çeşitlemesinin ele alınması. Neyin çağrışımı ki kedi sizde sık sık başvurmaktaınız?

- Kediler, inanılmaz varlıklar. Ne durdan anlarlar, ne durmamaktan. Ne sevmekten anlarlar, ne sevmemekten. Tasma takamazsınız onlara, terbiye edemez, sirklerde en vahşi hayvanı

eğitebilir, ama kediyi eğitip gösteri hayvanı olarak ondan yararlanamazsınız. Kediler kendi hayatlarını yaşarlar, kendi tercihlerini yaparlar, kendi sahiplerini seçerler ve kararlarını verirler. Başı buyruk ve özgüdürlük. Şiir de öyle. En az şiir kadar özgüdürlük kedi de. Belki bu özgürlük ruhu beni yakın kılmakta kedilere ve şiire dair.

Yine bu soruyla bağlantılı olarak kitabınızda yanlış saymadıysam "şiir" sözcüğü 17 defa geçiyor. Bir şairin şiir sözcüğünden anladığı nedir? Yazdığı şiir olduğu gibi çokça şiir sözcüğünün anlam katmanlarını ve kendini şiirin içerisinde kullanma sebebi ne olabilir? "gözlerine çektiğim/ sürmesi şiirim", "ısıtır öpersin/ birdirbir oynarken şiirin", "nasıl çıksam/ kanından şiirim", "uyandırır şiirin içindeki kuşu", "aşk tuşuna basarken/ parmakları şiirim"

- "Şiir" kelimesi, kendine yüklediği anlamın dışında, belki de bir büyü olarak, tek başına kendisinden önce veya sonra gelen bir kelimenin içinde veya dışında yeniden yaratılan varoluş biçimidir imgenin. Kendisinden başka bir soyut nefes alma biçimi kalbimizin. Ne kadar nefes aldıysam, belki de o kadar "şiir" kelimesini kullanmışımdır.

Şiir demişken, "vurulan her şiir/ yeniden büyür" diyorsunuz. Şiir kaç canlıdır? Ve şiiri yaşatan nedir?

- Yeni canlıdır şiir. Bir gökdelenin en üst katından atarsanız onu, o yine dört ayak üstüne düşer sessizce. Bazen size bile gerek kalmadan o kendi kendini bir kedi kılığında atar size bile sormadan imgeler ülkesinden istediği kılıkta.

Onu öldüremezsiniz çünkü. Bir bakın Lorca öldü mü, Vapzarov öldü mü, ya Nazım? Şiiri yaşatan nedir, ne değildir, nedendir, nasıldır, in midir, cin midir, aşk mıdır, ölüm müdür, yoksa bir kır çiçeğinin boynundaki hüzün müdür, kimdir, nasıldır, nedir? Yüzlerce soru, binlerce yanıt...

Enerji... Kalbinizin atmasına neden olan, sizi tetikleyen ne varsa hayatınızda, odur şiirinizin, ömrünüzün, imgenizin, sevincinizin, ölümünüzün nedeni. Onları yaşatan ne ise, sorun kendinize, içinizdeki kıvılcımın, enerjinin nedenini. Yeniden yaşayın tüm bunları. Usulca ve sakin, sessizce. Yanıtını bir gün alacaksınız. Ben hâlâ arıyorum. Hangimiz erken bulursak birbirimize haber verelim.

Şiirinizde hep bir akustiği var. İç dizeler de bile iç ses uyumlarıyla şiire akıcılık katmayı seviyorsunuz. Caz tutkunu olduğunuzu biliyorum. Çocukluğunuzdan kalma plakları babanızın pikabında dinlediğinizi biliyorum. Miles Davis, Duke Ellington, Charlie Parker gibi. Şiirde müziği tutturmanızla bunun bir ilgisi olabilir mi? Müzisyenler de olduğu gibi şairin de müzik kulağı gibi bir ses kulağı olmalıdır değil mi? (Ben de ODTÜ'de öğrenciyken Caz Tarihi ve Müzik Tarihi dersleri almıştım. Benim de ilgimi çekmişti caz.)

- Şiirde müziği tutturmak... Onurlandım... Ben bu söyleşiyle yeniden kendimi, şiirimi tanımlamaya, keşfetmeye başladım. Buna neden olduğunuz için, iyi oldu, iyi oldum, teşekkürler...

Şiirin iç sesi, insanın iç sesi gibidir. Bu cümleyi tersinden de okuyabilirsiniz. İnsanın iç sesi müziğin iç sesidir biraz da. İnsanın ve müziğin iç sesiyle şiirin iç sesini harmanlarsanız işte hayat. Var mıdır daha ötesi... Yoktur...

Caz müziği, nasıl doğaçlamanın, içtenliğin, plantasyonların, pamuk tarlalarının, dok işçilerinin hüznünden, acısından, sevincinden, sokak söylencelerinin kültüründen, onların kan damarlarından, özgürlüğünden besleniyorsa, şair, daha doğrusu sanatçı da kendi üretim dalının dışındaki farklı sanat dallarından beslenmelidir. Beslenmezse eksik olur, eksik yaşar, yanlış ve yalan yapıldak üretir ve yaşar.

Şair, aynı zamanda iyi bir film izleyicisi, sergi takipçisi, konser izleyicisi, dansın kıvrımlarından beslenen notaların, renklerin, yontunun, sahenin tozunu yutan aktörün nefesini nefesinde hissedebilmelidir. Diğer sanat dallarıyla uğraşanlar da en az şairler kadar imge avcısı olmalıdırlar.

Devrim'in sizdeki yeri nedir? "yana yıkıla/ devril bir daha/ devrimlere"

Hep acılar içinde geçti hayatımız. 70'li yılların kaos, yıkım, acı ve mücadele günleriydi. Hayat hep yana yıkıla geçiyordu. Kendi kendine devriliyor, yeniden ayağa kalkıyor, bir daha devriliyordu. Hacı yatmaz gibiydi hayatımız. Kayıp bir kuşağın, kayıp çocuklarıydık. Şiirler yazıyorduk, kızıyorlardı, aşık oluyorduk, kızıyorlardı, müzik dinliyorduk, kızıyorlardı. Olsun, biz yine yana yıkıla bir ömrü severek, çocukça ve ciddi bir şekilde takip ediyorduk. İşte bu ömrün, bu oyunun takipçisi olarak yeniden devrilmekte, gerekirse yeniden yanmakta, yeniden yıkılmakta bir zarar görmüyorduk.

Ateşe koşan, ateşe tutunmaya deliren pervaneler olmayı çok seviyorduk. Devrim'in bendeki yeri işte bu belki de... Bir uzansam, ateşi ellesem, öyle bir mutlu olacağım ki...

Her iki dizeden diğerine geçerken ilk iki dizenin son sözcüğüyle peşi sıra gelen dize arasında bir anlamsal bağı genellikle kuruyorsunuz. Ya da tersten gidersek dizeleri ard arda tek bir cümle gibi yazsak koordinatları çizilmiş uzun ve tek bir anlam örgüsü çıkabiliyor karşımıza. Şiirinizi oluştururken önce bir metin halinde ele alıp sonra dize bölmelerine mi gidiyorsunuz?

- Güzel "o kadar büyüktü ki/ büyüğü aşkın// fark edemedik/ dallarını ağaçların" Size aşk desem....

"emekliliğe hazırlanıyorum/ ilk iş olarak bir köpek aldım", köpek desem...

Nota desem...

Pikap desem...

Balık desem....

At desem... "atlar değiştirdim/ durmadan/ geçerken gözlerinden"

Halim desem halin nicedir!

03.06.2011

158